

Modern Türklük Araştırmaları Dergisi

Cilt 3, Sayı 1 (Mart 2006)

Mak. #7, ss. 60-76

Telif Hakkı © Ankara Üniversitesi

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Türkçede İsimden Fiil Yapımı Üzerine Notlar

Mustafa Öner

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

ÖZET

Türkçenin tarihî devirleri veya lehçeleri üzerine yazılmış pek çok gramerde söz yapımı konusu hep yerini almış ve örnekleme yoluyla eklerin işleyişi tasvir edilmiştir. Bunun yanı sıra, yapım eklerini tek tek değerlendiren etimolojik incelemeler de vardır. Ancak gramer yazarlarımız, eklerin üretkenliği hakkında fikir verecek, tarihî ve çağdaş metinlerin gramer dizinleri hazır olmadığı için, eklerin kullanım sıklıklarını tespit eden tahliçî çalışmalar eksik kalmıştır. Bu yazıda, söz yapımının esasını oluşturan ekleme ve yardımcı fiil kullanma yolları, Türkçenin onüç dil anıtının ve *Türkçe Sözlük*'ün söz varlığının incelenmesiyle oranlanmaktadır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

İsimden fiil yapımı, şekil bilgisi, yapım ekleri, yardımcı fiil, söz varlığı.

ABSTRACT

A great deal of the grammar books which were written on the historical periods or dialects of Turkish, deal with word formation and describe the functions of morphemes on the base of the samples. Besides these, there are etymological studies which evaluate denominal and deverbal formations one by one. In spite of these facts, grammatical index of historical and modern texts, which can give opinions to authors of the grammar books about the productivity of morphemes were not prepared. By reason of this case, analytical studies that determine the frequency of morpheme usage are insufficient. In this paper, ways of the morpheme and auxiliary verbs that obtain the word formation is evaluated by means of thirteen Turkish literary monuments and *Türkçe Sözlük* (Turkish Dictionary).

KEY WORDS

Word formation, denominal verbs, morphology, denominal suffix, auxiliary verbs, Turkish lexicology.

0. Giriş

XX. yüzyıl başlarında hızlanan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra da kurumlaşmış bir hal alan Türkçecilik hareketinde, ağızlarda ve şivelerde kalan ve yazı diline mal olmayan sözleri bulup çıkarmak kadar, ana dili imkanlarını genişletmek, yani "söz yapımı"¹ da büyük bir yer tutmuştur. Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı ilk kitaplar ile süreli yayınlardaki araştırma konuları bunu göstermektedir. Yüzyıl sonuna kadar doğulu ve batılı alıntılara veya yabancı sözlere karşılık bulma faaliyeti sürmüş ve söz yapımı konusu hep gündemde kalmış olsa da, Türkçenin bu kapasitesi, yapısı ve tarihî gelişmesi bakımından başlı başına ele alınmış değildir.

Türkçenin tarihî devirleri veya lehçeleri üzerine yazılmış pek çok gramerde söz yapımı konusu hep yerini almış ve örnekleme yoluyla eklerin işleyişi tasvir edilmiştir. Bunun yanı sıra, yapım eklerini tek tek, bütün tarihî metinlerdeki kullanımlarıyla değerlendiren etimolojik incelemeler de vardır (Korkmaz 1990, 1995). Ancak gramer yazarlarımıza, eklerin üretkenliği hakkında fikir verecek tek araç olan tarihî ve çağdaş metinlerin gramer dizinleri tam olarak ortada olmadığı için, sözlerin veya eklerin kullanım sıklıklarını tespit etme imkanları da yoktu. Türk dili araştırmalarının bugün ulaştığı verimleri kullanarak, artık her hangi bir morfemin veya kullanım şeklinin tarihî seyri veya eserden esere değişen oranlarını, hiç değilse ana hatlarıyla belirleyebileceğimizi sanıyoruz.

1. Türkçede söz yapımı

Türkçede söz yapımının esasen üç türü bulunmaktadır:

Morfolojik yol : söz + ek

Sentaktik yol : söz + yardımcı söz.

Semantik yol : yeni anlamlı söz + yeni anlamlı söz (Öner 1999, 2004).

Konumuzu isimden fiil yapımı diye belirleyince, bu üç yol da; *a.* isimden fiil yapım ekleri; *b.* ismi fiilleştiren yardımcı fiiller; *c.* anlam değişmelerinin olduğu isim + fiil birleştirmeleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Biz bunlar arasından sadece *a* ve *b* türleriyle yetinip üçüncüsünü konu dışında tutmak istiyoruz.

1.1. Türk yazı dilinin ilk örneklerinden itibaren isimden fiil yapan ek kadrosu şu şekilde tespit edilmektedir: +*a-* / +*e-*; +*la-* / +*le-*; +*ta-* / +*te-*; +*ırқа-* / +*irke-*; +*қар-* / +*kir-*; +*қи-* / +*ki-*; +*ра-* / +*re-*; +*у-* / +*ü-*; +*т-* / +*i-*; +*ад-* / +*ed-*; +*қ-* / +*k-*; +*ар-* / +*er-*; +*сүра-* / +*süre-*; +*са-* / +*se-*; +*си-* / +*si-* (ERDAL 1991).

¹ Genel Türkçenin bütün alanlarında terimin "söz yaradıcılığı, söz yasalışı, söz yasav, söz yaratır, söz casoo vs." şeklinde geçmesi (Naskali, E. G. 1997, 406.Ş) ve ülkemizde en çok kullanılan iki gramerin (M. Ergin ve T. Banguoğlu) de "yapım" terimini benimsemesi dolayısıyla, bu yazıda da "söz yapımı" terimi kullanılacaktır.

1.2. İsmi fiilleştiren yardımcı fiilleri de, çekim karakteri olan *er-* ana yardımcı fiilini dışarıda tutarak şöyle sıralıyoruz: *bol-* ~ *ol-*; *kıl-*; *it-* ~ *et-*; *eyle-*; *yap-* (sonuncusu sadece Türkiye Türkçesi için).

Dildeki bütün sözler, köken itibarıyla varlıklar dünyasındaki bir nesneye veya bir harekete karşılık geldiğine göre, Eski Türkçe ilk örneklerde dahi görülmeye başlayan yardımcı sözlerin (yani morfo-sentaktik yardımcı sözler olarak edatların ve leksikolojik unsurlar olarak da yardımcı fiillerin) her birinin aslı bir isim veya fiile dayandığı açıktır (Grønbech 1995, 24.Ş). Tarihî Türkçede dört veya beş fiille sınırlanan bu yardımcı fiiller, hemen hemen her ismi fiilleştirme gücüyle mevzî değil genel bir karakter taşırlar.

Cümlede bilgi yükünü taşıyan bir fiilin önündeki isim unsurları nesne, yer veya zarf halinde tamlayıcı, yardımcı unsurlardır. Ancak bu fiilin yardımcı fiil haline gelişinde esnasında büyük bir dönüşüm gerçekleşir ve önündeki yardımcı unsur, bilgi yükünü taşıyan asıl unsur haline gelirken; fiil ise bir anlam boşalması sonucunda, sadece gramerlik yükü olan, artık ek gibi bir fonksiyon taşıyan bağlı morfem (yardımcı fiil) haline gelir. Bu iki tabakayı şöyle gösterilebiliriz:

I. yok bol- [sentaktik dizim]
yardımcı unsur asıl unsur

II. yok bol-
asıl unsur yardımcı unsur [morfolojik dizim]

Böylece I. tabakadaki cümle diziminin yerini, II. tabakada morfem dizimi almıştır (sentaktik > morfolojik). Bu haliyle II. tabakada meydana gelen *yok bol-* birleşik fiili, isimden yapılmış eski *yok+ad-* fiiline (çağdaş örnekler: *yuğal-*, *coğol-* vb.) denk haldedir.

Burada, aynı fonksiyonu taşıyan isimden fiil yapım ekleri (bk.1.1.) ile ismi fiilleştiren yardımcı fiilleri (bkz. 1.2.) metinlerde yan yana izlemeye çalışacağız. Gramer dizinleri yapılmış dil anıtlarını bu bakımdan tek tek sayarak, hem bir metindeki isimden morfolojik yolla (yapım ekleriyle) fiil yapımının, sentaktik (yardımcı fiillerle) yapıma olan oranlarını, hem de tarihî gelişmeye göre veya metinden metine değişen oranlarını çıkararak bazı sonuçlara varmayı amaçlıyoruz.

1.3. Taranan Kaynaklar

Türkçede isimden fiil yapımının tarihî sürecini izlememize fırsat verecek düzeyde bütün dil anıtlarının çözümlenmeli dizinleri ne yazık ki yoktur. Bu sebeple var olan sınırlı sayıda çalışmalardan yararlanılmıştır: Eski Türk yazı dili için *Altın Yaruk* ve *Kutadgu Bilig*; Doğu Türkçesinin erken dönem kaynakları olarak *Rabguzi* ile *Nehcü'l Feradis*; yine Doğu Türkçesinin klasikleri olarak *Sekkâki Divanı*, *Lutfi Divanı*, *Şiban Han*

Divanı ve geç dönem örnekleri için *Şecere-i Terakime* ele alınmıştır. Batı Türkçesinin klasik öncesi dönemini temsil etmek üzere *Câmasb-nâme* ile Divan Edebiyatı geleneğinin dışında bir söz varlığına sahip olan Dede Korkut Kitabı seçilmiştir. Yine bu karşılaştırmada Osmanlı klasik divanlarından bir fikir vermek üzere dizinleri işlenmiş olan *Vasfi Divanı* ve *Helâkî Divanı* malzemeye katılmıştır. Çağdaş Türkiye Türkçesinin söz varlığı hakkında fikir veren tek kaynak olarak da *Türkçe Sözlük'ün Ters Dizimi* kullanılmıştır²:

2. Türk Dili Anıtlarında İsimden Fiil Yapımı

2.1. Altun Yaruk

Sentaktik fiil yapımı:

bol- (677) kıl- (308) / toplam: 985 (% 26,3)

Morfolojik fiil yapımı: 2763 (% 73,7)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 3748

İsimden fiil yapım eklerinin çok işlek olduğu Eski Türkçe devresine (X. yüzyıl başları) ait bu metinde morfolojik yapım türünün büyük bir ağırlık teşkil ettiği görülüyor. Eserin Çince'den tercüme edilmiş mensur bir metin olmasının bu oranla doğrudan ilgisi olduğunu düşünüyoruz. Türkçenin her hangi bir anıtında görülmeyecek kadar çok olan, Altun Yaruk'un isimden fiil yapımının morfolojik

² *Altun Yaruk*: C. KAYA (1994) *Uygurca Altun Yaruk*, Giriş, Metin ve Dizin, Ankara: Türk Dil Kurumu yay. 607; *Kutadgu Bilig*: R.R. ARAT (1979) *Kutadgu Bilig III*, İndeks (haz. K. ERASLAN, O.F. SERTKAYA, N. YÜCE) İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yay. 47; *Kıyasü'l-Enbiya*: A. ATA (1997) *Rabguzi - Kıyasü'l-Enbiya*, II cilt, Giriş, Metin, Dizin, Tıpkıbasım, Ankara: Türk Dil Kurumu yay. 681; *Nehcü'l Feradis*: A. ATA (1998) *Nehcü'l Feradis (Uştmahtarınun Açık Yolu)* Dizin-Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu yay. 518; *Gülistan Tercümesi*: A.F. KARAMANLIOĞLU (1978) *Seyf-i Sarâyî Gülistan Tercümesi* (Kitab Gülistan bi't-türkî) İstanbul: MEB; *Şecere-i Terakime*: Z. KARGI ÖLMEZ (1996) *Şecere-i Terakime*, Türkmenlerin Soykütüğü, Ankara: Simurg yay. 3; *Lutfi Divanı*: G. KARAAĞAÇ (1997) *Lutfi Divanı*, Giriş, Metin, Dizin, Tıpkıbasım, Ankara: Türk Dil Kurumu yay. 687; *Sekkâkî Divanı*: K. ERASLAN (1999) *Meolâna Sekkâkî Divanı*, Ankara: Türk Dil Kurumu yay. 720; *Şiban Han Divanı*: Y. KARASOY (1998) *Şiban Han Divanı*, İnceleme, Metin, Dizin, Tıpkıbasım, Ankara: Türk Dil Kurumu yay. 614; *Helaki Divanı*: Y. SEVİMLİ (1992) *Helaki Divanı Gramer İndeksi*, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; *Vasfi Divanı*: Ş. BARANOĞLU (1991) *Vasfi Divanı Gramer İndeksi*, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi; *Câmasb-nâme*: Ş. A. BOZKAPLAN (1989) *Câmasb-nâme*, 2 c., Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi; *Dede Korkut Kitabı*: M. ERGİN (1997) *Dede Korkut Kitabı*, II, İndeks-Gramer, Ankara: Türk Dil Kurumu yay. 219; *Türkçe Sözlük*: A. TARİKDAROĞLU, – E. GEMALMAZ (1998) *Türkçe Sözlük'ün Ters Dizimi*, Türkçe Sözlük Öğelerinin Sondan Başa Alfabetik Dizimi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi yay. 856.

tipteki örneklerini, eklere göre şöyle sınıflayabiliriz:³

+la-/+le- (toplam: 1066) :

adırtla- 31, ağıla- 1, ağırla- 41, askançula- 2, aşunmaklaş-3, atlan-1, ayıgla-5, ayıglaş-1, azlan-8, başla-21, bekle-15, beklel-2, beklen-2, belgüle-3, belingle-7, bukağula-1, büğülen-1, çimileş-1, çimşileş-1, cırla-4, çoğlan-2, edle-1, emle-18, emlet-1, enükle-4, erkeçlen-1, ezügle-2, hualan-1, inçıkla-1, ısla-1, ıslat-1, igle-9, irkle-2, işle-12, işlet-12, katgılan-87, kedlen-2, kerğekle-2, kıvrıkaklan-1, kizle-7, koldamla-1, kolula-8, körünçle-3, küçlen-1, küçlentür-1, küle-17, külel-1, kületil-1, künil-3, mengile-8, mengilet-1, nomla-190, nomlat-8, nomlatıl-1, orla-1, öbkele-2, öğlen-6, öglentür-4, örlet-14, ötle-21, övkele-4, övkelen-2, simekle-9, singile-2, sözle-227, sözleş-8, sözletil-1, süüle-2, tançula- 1, tangla-7, tanukla-31, tanukat-2, tapla- 48, tengle-11, tıngla-47, tınlan-1, tugla-1, tutyaklan-1, tüne-2, uçuzla-3, ülgüle-8, üzmele-2, yağıla-2, yağılaş-1, yazukla-6, yığla-13, yinikle-1, yirçile-5, yungla-6 ;

+a- / +e- (toplam: 755) :

agına-3, agızan-1, alpal- 1, aşı-19, aşan-3, aşat-1, ata-17, atan-4, bedize-1, bedizet-6, busan-8, etine-1, içan-3, kengşeş- (kengşeş-e-ş)1, kogaş-1, kora-5, korat-1, kurat-2, kurşa-2, kurşatıl-1, kuvrat-1, küçe-1, küçen-1, küçet-6, kükre-1, onga-1, ornan- (orun+a-n-) 32, ornaş- (orun + a-ş) 2, ornat-35, ota-1, oya-1, öğret- (öğür+e-)1, öğretin- 43, örte-1, örten-11, sana-2, sıgta- (sıgıt+a-) 8, sıgtaş-5, sına- 2, suva-3, suvat-1, tatgan- (tatıg+a-n-) 1, toda-2, tonan- 2, tölte-1, töşe-2, tüşe-15, ugra-17, ula-4, ulal-5, uşal- (*uşa-)1, uşat-2, üste-10, üstel-26, yalına-8, yarlıka-412, yaşa-3, yaşına-1, yolan-4;

+u /+ü-; +ı- / +i- (toplam:174)

beküt-1, boşu-4, boşut-2, busu-1, kedi-1, kedil-2, közün-107, tokı-18, törü-8, ulı-4, uluş-3, ükli- (ükil / üküş) "çoğalmak" 5, üklit-12, yiriñü- 4, yirü-2;

+gur-/+gür- (toplam:154)

alangur- 6, belgür-51, belgürt-44, kutgur-1, tılangur-52;

+ar-/+er- (toplam:95)

ider-11, ideriş-1, karar-4, ongar-5, ongarıl-51, yaşar-1, yalbar- 8, yalvar-14;

+ad-/+ed- (toplam:86) :

eded-2, kutad-2, mungad-14, ogad-5, önged-2, öngedtür-10, yiged-31, yokad-19, yolad-1;

³ Örnekler yanındaki rakamlar, kullanım sıklıklarını göstermektedir.

+ur- / +ür- (toplam:85) :

bekür-1, kötür-14, kutrul- (kudur-) 69, yokur-1;

+ka-/ +ke- (toplam: 80) :

alka-24, alkat-1, bulga-4, bulgan-11, bulgaş-1, irinçe-29, tsuyurka-10;

+sı- / +si- ; +sa- / +se- (toplam: 64)

egsü-3, erksin-44, eşidigse-5, körügse-6, suvsa-5, suvsat-1;

+k- / +k- (toplam: 59) :

aguk-2, alk-4, atk-1, berkek-1, birik-2, edik-1, idik-1, tarık-39, tersik-1, tüpüktür-5, yilvik-2;

+ra- / +re- (toplam: 32) :

tepre-29, tepret-3;

+kar- / +ker- (toplam: 51) :

edgüker-2, edker-1, kısgar-1, köngülker-13, kutgar-27, taşkar- 1, tözker-3, tüpker-3;

+sıra- / +sire- (toplam:18) :

çoğsıra-1, inçsire-1, kutsıra-1, küçsire-5, küçsiret-3, ögsire-6, tatırsıra-1;

+da- / +de- (toplam:18) :

bagdaşın-4, iste-8, istet-2, künte-3, ünte-1;

+kan-/ +ken-; +kın- / +kin- (toplam:16) :

agrıkan-1, busurkan-1, ıçgın-14;

? +çı- / +çi- (toplam:10)

törçi- 10

2.2. Kutadgu Bilig

Sentaktik fiil yapımı:

bol- (1471) kıl- (994) / toplam: 2495 (%55,2)

Morfolojik fiil yapımı: 2029 (%44,8)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 4524

Altun Yaruk'un yazılış tarihinden sadece bir buçuk asır kadar sonra telif edilen Kutadgu Bilig'de sentaktik yapım şeklinin oranındaki bu artış (Altun Yaruk'ta %26),

kronolojik gelişmeyle açıklanacak gibi değildir. Hemen hemen aynı dil kadrosuna bağlı iki eser arasındaki bu fark, eserin manzum olması, Şehname vezni vb. gibi edebiyat farklılığına bağlanabilir. Kutadgu Bilig’de artmış olan alıntı unsurların “*cefa kıl-, cemaat kıl-, cevap kıl-, devlet bol-, dost kıl-, dua kıl-, hal bol-, halal bol- hasım kıl-, hata bol-*” vb. gibi ancak sentaktik yolla fülleştirildiğini de dikkate almalıyız. Kutadgu Bilig’in isimden morfolojik türde yapılmış fiil örneklerini, özellikle Altun Yaruk ile karşılaştırmak üzere aşağıda sınıflandırıyoruz:

+la-/+le- (toplam:852)

adıgla-1, adırtla-1, ağırla-52, ahsumla-2, angla-1, anukla-1, arslanla-1, artla-1, arzula-20, atlan-5, avla-3, ayıgla-1, ayıngla-1, azla-2, azlan-1, bağışla-4, bağla-1, başla-66, başla- “yaralamak”1, beglen-1, bekle-17, beklen-1, beklet-1, belgüle-3, belingle-5, berkle-2, bügüle-2, çavlan-3, çelile-1, çerğüle-1, çoğla-2, ederle-1, edgüle-2, edle-12, eligleş-2, emle-8, erejlen-6, esenleş-6, mçıkla-2, igle-17, illeş-1, imle-5, inçlen-1, iriglen-2, işle-30, işlet-9, izle-1, kakıla-1, kanlat-1, katıgla-51, kerekle-2, kizle-37, kökle-1, kulaçla-1, küvezlen-5, ödle-1, öglen-4, örkle-2, örle-12, ötle-10, övkele-1, özle-1, rüstemle-1, sakla-8, saklan-8, senle-1, sözle-235, suklan-5, suvla-1, suvlan-4, talula-5, tamgala-2, tañla-5, tapla- 20, tapsula-1, teñle-12, tñla-24, tığüle-1, tişle-1, tolula-2, uçuzla-8, udla-2, ulugla-3, ülgüle-4, yağla-5, yañkula-1, yarıklan-1, yıgla-18, yıglat-4, yılla-2, yırla-1, yigle-2, yimlen-1, yinçüle-1, yokla-8, yulugla-16;

+a- / +e- (toplam: 527)

adaş-1, agına-1, aşa-7, ata-25, atan-20, beze-7, bezen-12, boşa-1, bulna-5, işen-1, kına- 7, kora-3, küçe-14, meñze-21, ogra-6, orna-3, ota-2, otat-1, oyna-2, öğren-39, öğret-11, özne-7, sıgta-1, sıgtat-1, sına-56, tatgan-1, teñleş-4, tonan-1, töşe-1, töşen-11, töşet-1, tuşa-1, tüke-31, tüken-2, tüket-17, tüne-3, tüşe-10, tüzet-1, ula-36, uşat-1, uza-8, uzal-1, uzat-32, uzatıl-1, üle-37, üste-6, yanaş-1, yañşa-1, yañza-1, yañzat-5, yarıka-26, yaşa-27, yaşat-1, yaşna-1, yatgal-1, yıldıra-1, yokal-3;

+u /+ü-; +ı- / +i- (toplam:225)

agru-2, bayu-34, bayut-7, beki-1, bekit-3, beküt-5, berkit-5, kiñü-3, kiñür-4, kiñüt-1, kinil-1, kutul-27, oñul-3, öli-2, semri-4, semrit-6, süçi-2, süçin-5, süçit-3, tañıl- “şaşırmak”1, taru-2, tokı-21, ulı-27, ulın-3, ulıt-9, yagu-14, yağuş-2, yagut-8, yañıl-20;

+gur-/+gür- (toplam:29)

belgür-5, belgürt-2, bugragur-1, bürkir-1, büvkir-1, kadgur-7, kakır-1, katgur-6, üşgür-3, yilgür-2;

+ad-/ +ed- (toplam: 60)

köped-1, kutad-22, küçed-1, muñad-26, muñadtur-2, teñed-1, ulugad-1, yiged-1, yokad-5;

+ur- / +ür- (toplam: 133)

bekürt-1, buşur-3, esür-11, kötür-113, odgur-5;

+ka-/ +ke-, +kı- / +ki- (toplam:15)

alka-1, alkıt-1, suyurka-7, tañırka-3, yilküt-3;

+ar-/ +er- (toplam: 51)

eder-13, karar-5, karart-2, oñar-13, tüner-11, üster-1, yaşar-3, yalvar-3;

+sı- / +si- ; +sa-/ +se (toplam:23)

eksü-18, işimsin-2, suvsa-1, suvsat-1, yükse-1;

+k- / +k- (toplam: 42)

atık-3, balık-“yaralanmak”1, birik-8, biriktür-1, çavık-18, edik-1, kinik-1, muñuk-1, tuşık-1, tüpük-1, uçuk-5, yirik-1;

+ra- / +re-, +ru- / +rü- (toplam:30)

inçrün-4, kökre-1, opra-3, tepre-13, tepren-7, tepret-2;

+kar- / +ker- (toplam: 4)

kutgar-1, muñkar-3;

+sıra- / +sire- (toplam:1)

başsıra-1;

+da- / +de- (toplam:33)

irte-4, irteş-1, soñda-6, tılda-1, ünde-21;

+çı- / +çi- (toplam:4)

türçi-4

Altun Yaruk'ta 1066 kullanım sıklığıyla bütün morfolojik yapımların yüzde 38 ile ağırlığını teşkil eden +la- / +le- ekli örnekler, Kutadgu Bilig'de 852 sıklıkla yüzde 41'e çıkmıştır. Oysa Altun Yaruk'taki +a- / +e- ekli örneklerin yüzde 27 oranı, Kutadgu Bilig'de de yüzde 26 civarındadır.

2.3. Kısasü'l-Enbiya (Rabguzi)

Sentaktik fiil yapımı:

bol- (2152) kıl- (2594) eyle- (1) / toplam: 4747 (% 66,4)

Morfolojik fiil yapımı: 2399 (%33,4)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 7146

Yazılış tarihi 1310 olan eserdeki İslam kültürüne ait alıntılarının çoğalması dolayısıyla onların daha çok sentaktik yolla fiilleştirildiğini görebiliyoruz. Bunlara rağmen; *arzula-*, *azarla-fermanla-*, *gayretlen-*, *hoşlan-*, *hüccetleş-*, *izzetle-*, *razlaş-*, *zencirle-*, *zindanla-* gibi alıntı kökenli morfolojik fiil yapımlarının da işletildiğini belirtmek gerekir.

2.4. Nehcü'l-Feradis

Sentaktik fiil yapımı:

bol- (2659) kıl- (3973) / toplam: 6632 (%80)

Morfolojik fiil yapımı :1639 (%20)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 8271

Mensur bir eser olmakla beraber İslamî terminolojinin büyük bir miktarda alıntı sözlerle temsil edildiği bu metinde sentaktik fiil yapımının epey yüksek bir düzeye çıktığı görülüyor. İsimlerin fiilleştirilmesindeki genel toplam bakımından Altun Yaruk'un 3748, Kutadgu Bilig'in 4524 sıklık oranları hatırlanınca, Kısasü'l-Enbiya'da 7146 ve Nehcü'l-Feradis'de 8271 olan hayli yüksek fiilleştirme oranları dikkat çekicidir. Buna rağmen, Nehcü'l-Feradis'in genel toplam içinde morfolojik türetmesinin sadece yüzde 20'lerde kalması dolayısıyla, ancak klasik divan metinlerine yakın bir oran tutturduğunu söylemeliyiz.

2.5. Gülistan Tercümesi (Şeyf-i Sarâyî)

Sentaktik fiil yapımı:

bol- (380) kıl- (500) it- (240) eyle- (1) / toplam: 1121 (%78,8)

Morfolojik fiil yapımı: 301 (%21,2)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 1422

Sentaktik fiil yapımındaki oranın böyle yüksek çıkması, yine tercüme bir metin olmasına bağlanabilir. Bu metin aşağıda ele alınan Anadolu sahası divan metinlerinden morfolojik yapım bakımından biraz daha iyi sayılabilir; ancak yine bunun gibi tercüme bir mesnevi olan *Camasbnâme*'nin diline nazaran *Gülistan Tercümesi*'ndeki sentaktik yapımın epeyce yüksek çıktığını belirtmek gerekir (aş.bk.).

2.6. Şecere-i Terakime

Sentaktik fiil yapımı:

bol- (361) kıl- (245) it- (3) /toplam: 609 (%80)

Morfolojik fiil yapımı: 154 (%20)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 763

2.7. Mevlana Lutfi Divanı

Sentaktik fiil yapımı:

bol- (607) ol- (83) kıl- (612) eyle- (78) it- (186) / toplam: 1566 (%86)

Morfolojik fiil yapımı: 258 (%14)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 1824

2.8. Sekkâkî Divanı

Sentaktik fiil yapımı:

bol- (220) ol- (5) kıl- (228) eyle- (53) it- (73) / toplam: 579 (% 84)

Morfolojik fiil yapımı: 109 (%16)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 688

2.9. Şiban Han Divanı

Sentaktik fiil yapımı:

bol- (657) ol- (177) kıl- (635) eyle- (206) it- (228) / toplam: 1903 (% 83)

Morfolojik fiil yapımı: 396 (% 17)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 2299

Doğu Türkçesinin, hacimleri farklı olsa da dil yapıları birbirine yakın bu üç divan metninde, sentaktik ve morfolojik fiil yapımı oranlarının da neredeyse birbirine paralel çıkması anlamlıdır. Bu tür eserlerde genel olarak fiil kullanımının az olduğuna ve isimlerin fiilleştirilmesinde de yüzde seksenleri aşan oranda yardımcı fiil kullanılmasına dikkat çekmek gerekir. Bu sonuçların Batı Türkçesinin divan metinleriyle de denk çıkması, klasik Türk edebiyatının coğrafi uzaklıklara rağmen, mecazlar, istiareler ve alıntı türleriyle ortak bir dil kurduğunun leksikolojik bir ispatı sayılmalıdır.

2.10. Helaki Divanı

Sentaktik fiil yapımı:

ol- (419) kıl- (55) eyle- (148) it- (269) / toplam: 891 (% 86)

Morfolojik fiil yapımı: 142 (% 14)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 1039

2.11. Vasfi Divanı

Sentaktik fiil yapımı:

ol- (493) kıl- (58) eyle- (155) it- (284) / toplam: 990 (% 90)

Morfolojik fiil yapımı: 104 (% 10)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 1094

Batı Türkçesinin bu iki divan metni yukarıda ele alınan Doğu Türkçesinin divanlarıyla neredeyse aynı oranlara sahiptir. Vasfi Divanı'nda alıntı sözlerle morfolojik türde yapılmış hiç bir fiilin olmaması çok ilgi çekicidir. Böylece alıntı sözlerin ancak yardımcı fiiller yoluyla fiilleştirildiğini anlıyoruz. Helaki Divanı'nda ise alıntı isimlerden morfolojik yolla yapılmış fiilerden, toplam kullanım sıklığı sadece 5 olan *ademlen-*, *puhtele-*, *şulelen-*, *tekyelen-*, *traşla-* örnekleri vardır. Bu metinlerde genel olarak fiil kullanımı ise çok düşük düzeyde gerçekleşmiştir.

2.12. Câmasb-nâme (Abdi Musa)

Sentaktik fiil yapımı:

ol- (154) kıl- (178) it- (188) iyle- (106) /toplam: 626 (%47)

Morfolojik fiil yapımı: 723 (% 53)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 1349

Eser Farsçadan telif-tercüme yoluyla yazılan bir mesnevi olduğu için divan metinlerinden daha dengeli bir orana yaklaşmıştır. Ayrıca N. S. Banarlı'nın ifade ettiği üzere "Yazarın kullandığı dil, II. Murad devri eserlerinin umumî sadeliğine ve belki de hükümdarın bu yoldaki tavsiyesine uygundur." (Banarlı 1983: 478) Aşağıda değerlendirilecek Dede Korkut Kitabı'nın dili ile karşılaştırmak üzere, Câmasb-nâme metninde tespit edilen isimden fiil yapımı eklerinin tam dökümünü veriyoruz:

+la-/+le- (toplam:376)

acayible-1, ağla-20, ağlaş-6, aşla-3, atla-1, avla-3, bağışla-10, bağla-10, banla-1, başla-51, bekle-10, belinle-1, birle-1, cayla-1, çağla-1, çiftlen-1, diñle-73, dişle-1, eğlen-1, esle-3, gizle-3, gizlen-3, gözle-2, gürlle-1, gürllet-1, hil'atle-1, ismarla-3, iñle-4, işle-12, kapla-2, katlan-2, kilidle-1, konukla-1, nurlan-1, otla-1, sahla-1, sakla-23, söyle-74, söyleş-3, söylet-4, sumla-1, suyla-1, tagla-4, tañla-14, tañlan-1, tañlaş-2, toyla-6, yaraklan-1, yayla-2, yumurta-1, yüklet-3

+a- / +e- ; +a- / + e - l- > -l- (toplam:94)

beñze-18, beze-2, bezen-1, boşan-1, deñe-1, donat-1, döşe-3, düken-3, düket-2,

düzet-3, gözet-2, imren-1, kısıt-1, kocal-1, oyna-3, oynaş-1, oynat-7, öğren-7, öğret-7, sığa-1, sıva-1, ugra-9, ulal-3, utan-2, uyan-3, uza-1, uzan-1, uzat-2, yarlığa-4, yaşa-2,

+u /+ü-; +ı- / +i- (toplam:90)

berkit-1, daşı-1,doku-1, dokun-8, gönül-4, kıvrıl-1, kurtıl-3,oku-14, oku-38, okun-1, okut-8, ölü-1, sığın-1, tokun-3, uluş-3,ulu-1, yañıl-1,

+da- / +de- (toplam:45)

alda-1, gönder-11, göndür-2, iste-31

+ur- / +ür- (toplam: 43)

götür-41, kavrul-2,

+ur- / +ür- (< +gur-/+gür-) (toplam:30)

çağır-17, çağırış-1, gıgır-3, haykır-2, kığır-7,

+ar-/+er- (toplam:28)

ever-1, gider-5, kotar-1, kurtar-2, karar-4, sarart-3, suvar-1, uyar-1, yalvar-9, yaşar-1,

+ra- / +re-, +rı- / +ri- (toplam: 15)

depre-1, depren-1, depret-4, ditre-5, ditret-1,kımra-1, kükre-2,

+sı-/ +si- ; +sa-/+se- (toplam:1)

susat-1,

+ka-/+ke- > +a- / +e- (toplam: 1)

karan-1 (<kargan-)

2.13. Dede Korkut Kitabı

Sentaktik fiil yapımı:

ol- (700) kıl- (35) eyle- (103) it- (98) / toplam: 936 (% 50,8)

Morfolojik fiil yapımı: 910 (% 49,2)

İsimlerin fiilleştirilmesinde genel toplam: 1846

Batı Türkçesinin XV. yüzyılda yazıya geçirilen bu anıtında, her iki türdeki fiil yapımına neredeyse eşit oranda müracaat edilmiş olması ilgi çekicidir. Nazım katmalı fakat nesir ağırlıklı hikaye türünde kurulan Dede Korkut metnindeki rakamlar, bu eserle hemen hemen aynı çağa ait olan bazı divanlardaki oranlara göre ekli yapım

lehinde çok daha dengelidir. Metinde, alıntı isimlerden fiilleştirilenler sadece şunlarla sınırlıdır: *aşıkla-*, *casusla-*, *davile-*, *edeblen-*, *hakla-* *halallaş-*, *harca-*, *hi'atla-*, *horla-*, *möhürle-*, *parala-*, *selamla-*, *tahsinle-*. Böylesine alıntı kökenden morfolojik yolla yapılmış fiillerin toplam kullanım sıklığı da sadece 24'te (bütün isimlerin fiilleştirilmesinin yüzde 1,3 kısmı) kalır.

Batı Türkçesinin başlangıç devresi için fikir veren Dede Korkut Kitabı'nda belirlediğimiz morfolojik türden isim yapımı örnekleri şunlardır:

+la-/+le- (toplam: 569)

añla-8, aşıkla-1, atlan-6, avla-14, bağla-30, bañla-5, başla-9, bogazla-6, boyla-8, besle-4, buzla-28, casusla-3, çağla-2, çatlat-2, çavlan-1, çñla-1, davile-2, derle-3, edeblen-1, eklen-1, erilen-1, esle-2, eyerle-1, fırla-2, gezle-1, gizle-6, gözle-7, gürlle-2, hakla-1, halallaş-1, hurlat-3, hil'atla-1, horla-2, ısmarla-7, iñle-3, işle-5, ivlen-1, izle-2, kamçıla-2, karşula-7, katlan-3, kılıçlaş-2, konukla-5, kovla-2, kuçakla-6, kuşla-7, köpüklen-2, küvle-1, mañla-1, mavla-2, murla-1, möhürle-1, muştula-1, ? nemle-1, ohla-5, otları-1, ökçele-3, parala-8, parla-6, sakla-18, selamla-1, sıkla-2, sızla-3, siñirle-2, siñle-1, soyla-195, söyle-43, şıla-3, şorla-7, tagla-3, tahsinle-1, toyla-3, tugla-1, urla-1, yağla-1, yağmala-17, yaklan-1, yangulan-1, yaralan-2, yaşla-1, yaşmaklan-1, yayla-4, yiyle-1, yiyleş-2, yumurlan-2, yuvalan-1, yükle-1;

+a- / +e- ; +a- / + e - l- > -l- (toplam:170)

bele-2, beñze-25, boşal-2, boşan-1, buñal-9, çöngel-1, beze-1, deñe-1, döşe-11, gözet-5, güreş-3, güven-3, harca-1, kanat-1, kıvan-4, kişne-6, oñal-1, oyna-42, öğren-7, sağal-1, susan-1, şorşa-1, tona-10, ufan-2, ugra-9, uvan-3, uvat-5, uza-2, yanaş-1, yaşa-2, yıldıra-1, yoğal-1, yönel-3, yücel-2;

+u /+ü-; +ı- / +i- (toplam:7)

bayı-1, berkit-1, şakı-4, yalabı-1;

+ur- / +ür- (< +gur-/+gür-) (toplam:2)

belür-2;

+ur- / +ür- (toplam:57)

çagır-26, götür-32, yoğur-1;

+ka-/+ke- (toplam: 25)

esirge-1, karga-19, yaykan-5;

+da- / +de- (toplam:35)

alda-2, bagda-1, hırldat-1, iste-31, yiltan-1;

+ar-/+er- (toplam: 25)

agar-3, göğer-1, kabar-1, karar-6, sarar-3, (?)yalvar-8, yaşar-1, yeşer-2;

+sı- / +si- ; +sa- / +se- (toplam: 2)

eksil-2;

+k- / +k- (toplam:1)

gözük-1;

+ra- / +re-, +rı- / +ri- (toplam:9)

añra-1, kükre-1, mañrı-3, okra-2, sayra-2;

+kar- / +ker- (toplam: 7)

başar-1, iver-5, oñar-1;

Altın Yaruk metninde görülen Eski Türkçe isimden fiil yapım ekleri kadrosunun, *Dede Korkut Kitabı* gibi Batı Türkçesi'nin ilk anıtlarından birine epeyce boşluk bırakarak ulaştığını tesbit etmek mümkündür: İki eser arasındaki tür farklarının getireceği özellikleri kabul etmekle beraber, Batı Türkçesinin Divan Edebiyatı dışındaki bu metninde bile (+ad-/+ed >) +ay- / +ey- ; +sıra- / +sire-; +kan- / +ken- gibi eklerin hiçbir örneğinin bulunmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra (+gur- / +gür- >) +ur- / +ür-; +sı- / +si-; +k- / +k-; +da- / +de- gibi eklerin ise sadece birer örneğinin metinde yer alması tesadüf değildir. Batı Türkçesinin ilk eserlerinde bu eklerin genel olarak az kullanıldığını, bu devrin eserleri üzerinde tasvirî bir gramer yazan Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş da belirtmektedir (Timurtaş 1994: 112-114).

Eski Türkçenin coğrafyasından uzaklaşmaksızın bu dil mirasını epeyce muhafaza eden Doğu Türkçesinin klasik edebiyat dilinde de, yukarıda oranları verilen divanların metinlerinde de görüldüğü üzere, morfolojik türden fiil yapımının azaldığını, fakat bu eklerin Batı Türkçesi metinlerine nazaran daha canlı olduğunu gözlemek mümkündür. Çağataycanın gramerini yazan János Eckmann, Batı Türkçesinde görülmeyen veya pek nadir örnekleri bulunan +ay- / +ey-; +ra- / +re-; +rga- / +rge- gibi ekleri tespit etmiştir (Eckmann 1988: 43-46.s.). Çağatay Türkçesinin bu durumu hemen hemen Kıpçak Türkçesi için de geçerlidir. XVI. yüzyılda başlayan Rus işgali dolayısıyla geleneği parçalanan Kıpçak Türkçesinin erken tespitlerinden biri olan Codex Cumanicus'ta, Eski Türkçe'den beri izleyebildiğimiz +ay- / +ey-; +k- / +k-; +rga- / +rge-; +ra- / +re-; +r- ; +sa- / +se-; +sı- / +si-; +sıra- / +sire- gibi eklerin yer aldığı görülmektedir (Gabain 1988: 83-84; Karamanlıoğlu 1994: 45-47).

Birden çok varlığın ortak hareketlerde bulunması dolayısıyla Türkçe söz

hazinesinin de daha büyük kısmı isimlerden oluşmuş⁴ ve isimlerden fiil yapımı yolu, genel olarak fiillerin artmasına hizmet etmiştir.

2.14. Türkçe Sözlük

Türkiye Türkçesi söz hazinesinin XX. yüzyıl sonlarındaki düzeyi hakkında bir fikir veren "Türkçe Sözlük (TDK. Yay. 1988, Ankara)"ün bilgisayar yardımıyla ters dizimini hazırlayan E. Gemalmaz ve A. Tarıkdaroğlu'nun yayımından, 2253 adet fiilin, isimlerin morfolojik türden fiilleştirilmesine dayandığını belirledik. Türkçe Sözlük'te ancak birleşik yazılan birleşik fiiller madde başı olduğu ve bu bilgisayar dizinine alınabildiği için, bugünkü Türkçede, *ol-*, *yap-*, *eyle-* gibi yardımcı fiillerin kullanımları tam olarak ortaya konamamıştır.

Bu dizinde *+la-* / *+le-* ekiyle 1006 adet ismin doğrudan doğruya ve 1070 adet fiilin ise aynı ek üzerine *-n-*, *-ş-*, *-t-* gibi çatı eklerini alarak fiilleştirdiğini tespit ediyoruz.⁵ Böylece Türkçe Sözlük'te morfolojik yolla türeyen 2253 adet isim kökenli fiilin 2076 tanesi (yüzde 92'lik kısmı) *+la-* / *+le-* ekine dayanmış olmaktadır. Araştırmamızın başında işlediğimiz Altun Yaruk'ta mevcut 2763 sıklıktaki morfolojik yolla isimden türemiş fiilin, sadece yüzde 38'lik kısmı *+la-* / *+le-* ekini taşıırken, Türkiye Türkçesinin diğer ekler aleyhine bu eki yüzde 92 orana çıkardığı anlaşılıyor. XX. yüzyıl başındaki dil planlamasından sonra türetilen yeni sözlerin bu oranı arttırmasının yanı sıra, *+la-* / *+le-* ekinin, Türkçenin tarih içinde tercih ettiği fonoloji ve hece yapısı ile uyuşan özelliğini de hesaba katmak gerekir.

3. Sonuç

Sonuç olarak, isimlerden morfolojik yolla fiil yapımının dil tarihi içinde giderek azaldığı, yapımın bu şubesi yerine, ismin sentaktik yolla (yardımcı fiil kullanarak) fiilleştirildiğini söyleyebiliriz. Bunun, alıntı sözlerin arttığı devir ve eserlerde sentaktik yapımı arttırmak ve isimden fiil yapım ekleri şubesini zayıflatmak sonucunu verdiği ortadadır; ancak sentaktik yapımın ve özellikle burada söz edilmeyen semantik yapımın (bk. 1.c.), isimlerin fiilleşmesinde çok daha karışık anlam ilişkilerini ifade etmeye yaradığını da belirtmek isteriz. Türkçede isim çekiminde de çekim edatlarının isim hal eklerinden daha zengin bir isim ve fiil bağlantısı kurduğu yönündeki kayıtlar ile, gelişen dillerin giderek birleşik yapılara yöneldiği yolundaki tespitleri doğru

⁴ Divanü Lugatı't-Türk ile Türkiye Türkçesinin (Yeni Yazım Kılavuzu 1973) söz hazinesini karşılaştırarak kökler üzerinde bir sayım yapan Kamile İmer, Kaşgarlı'nın eserinde yüzde 62 isim kökü, yüzde 38 fiil kökü, Yeni Yazım Kılavuzu'nda ise yüzde 68 isim kökü, yüzde 32 fiil kökü bulmuştur (İmer 1976: 34-37).

⁵ *+la-* (606) ; *+le-* (400); *+landırıl-* (11); *-laştırıl-* (9); *-laşıl-* (4); *-latıl-*(4); *lendiril-* (10); *-leştiril-* (11); *-lan-*(170); *-len-* (288); *-laş-* (305); *-leş-* (258).

sayarsak, Türkçenin tarihi boyunca morfolojik yapımdan sentaktik yapıma doğru gidişi, sadece dilimizde alıntı sözlerin artışına bağlanamayacak kadar köklü bir sebep kazanmış demektir. Ancak bu genel hükmün daha sağlıklı bir şekilde verilebilmesi için, fiilden fiil yapımı üzerinde de ayrıntılı çalışmalar yapmak gereği vardır.

Kaynaklar

- AÇAKAY, M.A. (1943) Türkçe Felsefe Terimlerinin Dil Bakımından Açıklanması Dolayısıyla Bazı Kelime Yapı Yolları, İstanbul.
- AKSAN, D. (1983) Sözcük Türleri, Ankara: "Türk Dil Kurumu yay. 421".
- ATALAY, B. (1942) Türkçede Ekler ve Kökler Üzerine Bir Deneme, İstanbul.
- ATALAY, B. (1946) Türkçede Kelime Yapma Yolları, İstanbul.
- BANARLI, N.S. (1983) Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, I. C. İstanbul: "Milli Eğitim Bakanlığı".
- ÇAĞATAY, S. (1966) "Pekiştirilen Fiiller", TDAYB-1966.
- DENY, J. (1941) Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi), İstanbul.
- ECKMANN, J. (1988) Çağatayca El Kitabı (çev.Günay Karaağaç) İstanbul: "İÜ Edebiyat Fakültesi".
- EMRE, A. C. (1933) Türkçede Kelime Teşkili Hakkında Anket, Ankara.
- EMRE, A. C. (1934) Söz Üretme Kuralları Hakkında Yeni Bir Anket, Ekler Lügatçesi, İstanbul, 1934.
- ERCİLASUN, A. B. (1984) Kutadgu Bilig Grameri (Fiil), Ankara: "Gazi Üniversitesi Yay. 33."
- ERDAL, M. (1991) Old Turkic Word Formation, A functional approach to the lexicon, vol.2, Wiesbaden.
- ERGIN, M. (1983) Türk Dil Bilgisi, İstanbul.
- GABAIN, A. M. (1953) "Türkçede Fiil Birleşmeleri", TDAYB-1953, 16-28.
- GABAIN, A. M. (1988) "Codex Cumanicus'un Dili", Tarihî Türk Şiveleri (haz. Mehmet Akalın) Ankara: "Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yay. 73."
- GRÖNBECH, K. (1995) Türkçenin Yapısı (çev. Mehmet Akalın) Ankara: "Türk Dil Kurumu yay. 609."
- HACIEMİNOĞLU, N. (1991) Türk Dilinde Fiiller, Ankara: "Kültür Bak. yay.1348."
- İMER, K. (1976) Türkiye Türkçesinde Kökler, Ankara: "Türk Dil Kurumu yay. 431."
- İSAYEV, S. (1998) Kazirgi kazak tilindegi sözderdiñ grammatikalık sipatı, Almatı: "Ravan"
- KARAMANLIOĞLU, A. F. (1994) Kıpçak Türkçesi Grameri, Ankara: "Türk Dil Kurumu yay. 579."
- KONONOV, A.N. (1956) Grammatika sovremenogo turetskogo literaturnogo yazıkı, Moskva-Leningrad: "Akademii Nauk SSSR."
- KONONOV, A.N. (1980) Grammatika yazıkı tyurkskih runičeskih pamyatnikov VII-IX vv, Leningrad: "Nauka".
- KORKMAZ, Z. (1990) "Göktürkçede İsimden Fiil Türeten Ekler ve Köken Yapıları Üzerine", TDAYB-1990, 141-149.
- KORKMAZ, Z. (1995) "Türkçede İsimden Fiil Türeten + r-, + ar- / + er- Eki ve Yapısı Üzerine", Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK. yay. 629, Ankara, 168-178.
- MANSUROĞLU, M. (1948) "Türkçemiz ve Meseleleri I, II" ; Ülkü XV-XVI.
- MANSUROĞLU, M. (1960) "Türkiye Türkçesinde Söz Yapımı Üzerinde Notlar", İÜ. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, X., 5-24.
- NASKALİ, E. G. (1997) Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu, Ankara: "Türk Dil Kurumu yay. 667."

- ÖNER, M. (1999) "Türkçede Edatlı (Sentaktik) İsim Çekimi " Türk Dili, 565, Ankara, 10-18.
- ÖNER, M. (2004) "Türkçe Söz Diziminde Eklenme Yönündeki Yapılar Üzerine", Zeynep Korkmaz Armağanı, TDK. Yay, 853, Ankara, 2004, 283-289.
- ÖZÖNDER, S. B. (1999) "Türk Dilinde Fiil ve Fiil Çekimi", Türk Gramerinin Sorunları II, TDK. yay. 718, Ankara, 56-64.
- RÄSÄNEN, M. (1957) Materialien zur Morphologie der türkischen Sprachen, Helsinki.
- TEKİN, Ş. (1992) "Eski Türkçe", Türk Dünyası El Kitabı, 2.C., Ankara, 81-83.
- TİMURTAŞ, F.K. (1994) Eski Türkiye Türkçesi, XV yüzyıl, Gramer, Metin, Sözlük, İstanbul.
- ZAKİEV, M. Z. -glavniy redaktor- (1995) Tatarskaya grammatika, I. Tom, Kazan: "Akedimiya Nauk Tatarstana İYALİ imeni G. İbragimova".

Mustafa Öner

Doç.Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesidir. İlgili alanları Türkçenin tarihi-karşılaştırmalı grameri, Türkçe söz varlığı, Sovyet dönemi Türk dili ve edebiyatı sorunlarıdır.

Adres: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. 35100 Bornova – İzmir TÜRKİYE

Tel: (+90232) 388 40 00 / 3909

E-posta: moner@edebiyat.ege.edu.tr

Yazı bilgisi :

Alındığı tarih: 7 Nisan 2005

Yayına kabul edildiği tarih: 30 Eylül 2005

E-yayın tarihi: 27 Mart 2006

Çıktı sayfa sayısı: 17

Kaynak sayısı: 34